

Mgr Joanna Dworakowska

Aktywność społeczna i kulturowa kobiet wiejskich na Podkarpaciu i jej środowiskowe uwarunkowania

Streszczenie rozprawy doktorskiej

Przedmiotem badań przedstawianej rozprawy doktorskiej jest aktywność społeczna i kulturowa kobiet wiejskich na Podkarpaciu i jej środowiskowe uwarunkowania. Problematyka ta usytuowana jest na gruncie pedagogiki społecznej.

Aktywność społeczna i kulturowa kobiet zamieszkujących obszary wiejskie województwa podkarpackiego określona została jako ich czynna postawa w życiu społecznym i w szeroko ujętej kulturze. Wytypowano następujące wskaźniki aktywności społecznej: przynależność do organizacji społecznych, indywidualne działania na rzecz osób potrzebujących, aktywność na rzecz parafii, działania na rzecz optymalizacji funkcjonowania własnej rodziny, aspiracje do określonego typu aktywności społecznej.

Wskaźniki aktywności kulturowej respondentek to: przynależność do organizacji kulturowych i religijnych, życie towarzyskie (kategorie osób z którymi respondentki najchętniej utrzymują kontakty towarzyskie i okoliczności odbywania spotkań towarzyskich), praktyki ukierunkowane na dbałość o siebie (wygląd zewnętrzny i zdrowie oraz rozwój społeczno-kulturowy), tradycyjnie rozumiane uczestnictwo w kulturze (np. bywanie w instytucjach kultury, czytelnictwo, słuchanie radia i oglądanie telewizji), twórczość własna, działania na rzecz estetyki domu i otoczenia.

Uwarunkowania środowiskowe, które stanowią w analizach zmienne niezależne to: kapitał kulturowy rodziny (np. dobra kulturowe w domu rodzinnym, wykształcenie rodziców, ich zaangażowanie społeczne, pochodzenie społeczne kobiet), czynniki związane ze środowiskiem lokalnym (inspirujące wzorce zaangażowania społecznego i kulturowego na wsi, czas zamieszkiwania na wsi, identyfikacja z wiejską społecznością), kapitał kulturowy respondentek (poziom i typ wykształcenia, uznawane wartości, autodeklaracja religijna, typ pracy zawodowej, sytuacja materialna).

Główny problem badawczy rozprawy zawarł się w następującym pytaniu: Jaki jest związek pomiędzy branymi pod uwagę uwarunkowaniami środowiskowymi a wytypowanymi aspektami aktywności społecznej i kulturowej kobiet wiejskich na Podkarpaciu? Zarówno do

pytana głównego, jak i pytań szczegółowych sformułowano hipotezy dotyczące istotnych związków pomiędzy branymi pod uwagę zmiennymi zależnymi (aktywność społeczna i kulturowa kobiet) oraz zmiennymi niezależnymi, które stanowią powyżej wytypowane czynniki środowiskowe.

W badaniach posłużono się strategią ilościową, typem badań weryfikacyjnych. Zastosowano metodę sondażu diagnostycznego, przy użyciu techniki ankietowania. Zastosowanym narzędziem badawczym był autorski kwestionariusz ankiety, składający się z 34 pytań. Badania prowadzone były w sposób bezpośredni (badania w terenie) od sierpnia do września 2018 roku przez czterech odpowiednio przeszkolonych ankierów, którzy za pomocą aplikacji mobilnej przeprowadzali badania w co dziesiątym gospodarstwie domowym. Kontrolowaną zmienną był wiek, tak by odzwierciedlał proporcje występujące w populacji. Ankierzy mieli obowiązek przeprowadzenia badań w taki sposób, by w każdej grupie wiekowej znalazła się minimalna wskazana liczba osób (od 13 do 16 respondentek w każdej grupie wiekowej w 7 losowo wybranych powiatach). Rzetelność badania w dużej mierze zapewniała aplikacja mobilna, która kontrolowała czas realizacji wywiadu oraz lokalizację ankierów. W badaniu wzięło udział ogółem 400 mieszkańek wsi.

Postawione hipotezy poddano weryfikacji empirycznej przy zastosowaniu narzędzi statystycznych. W efekcie większość stawianych hipotez została potwierdzona. Jeśli chodzi o aktywność społeczną stwierdzono, że respondentki wykazują dość niską aktywność w formalnych strukturach a większą w spontanicznych, indywidualnych działaniach na rzecz innych. Angażowały się również w działania na rzecz parafii, szczególnie w wymiarze wspierania materialnego parafii (wsparcie finansowe). W mniejszym stopniu respondentki aktywizowały się w innych obszarach życia parafii np. poprzez indywidualną pracę na jej rzecz. Kobiety wskazywały, że chciałyby podjąć w szczególności aktywność na rzecz własnej rodziny i na rzecz środowiska lokalnego. Respondentki w niskim odsetku wskazywały na takie formy aktywności publicznej jak bycie radną, wójtem, czy sołtysem. Zmiennymi, które w największym stopniu różnicowały te aspekty aktywności były zasoby kulturowe środowiska rodzinnego (w szczególności wykształcenie rodziców) oraz zmienne indywidualnego kapitału kulturowego (poziom wykształcenia, autodeklaracja religijna i uznawane wartości).

W obszarze aktywności kulturowej respondentek udało się stwierdzić, że ich styl życia w dużej mierze przypominał styl miejski. Kobiety deklarowały dbałość o własny wygląd i swoje otoczenie, doksztalcanie się, uczestnictwo w takich formach upowszechniania kultury, jak kino, czy lokalne imprezy oraz festyny. W znacznie mniejszym stopniu respondentki

deklarowały uczęszczanie do opery czy teatru. W tym przypadku jednak wskazana tendencja dotyczy, jak wynika z literatury przedmiotu, globalnie aktywności kulturowej Polaków.

W stosunkowo nieznacznym odsetku badane kobiety deklarowały przynależność do organizacji kulturowych. Natomiast znaczący odsetek badanych kobiet ze obszarów wiejskich Podkarpacia deklaruje przynależność do różnych wspólnot i ruchów religijnych. Ankietowane kobiety deklarowały również podejmowane różnych form własnej twórczości, zarówno tzw. codziennej (np. robienie przetworów czy projektowanie własnego ogrodu), jak i tzw. elitarnej (np. pisanie wierszy, malowanie, granie na instrumentach). Priorytetowe znaczenie w różnicowaniu tych aspektów aktywności badanych miały również zmienne kapitału kulturowego rodziny oraz kapitał własny.

W mniejszym stopniu aktywność społeczną i kulturową kobiet różnicowały czynniki związane ze środowiskiem lokalnym. W większości przypadków nie stwierdzono związków pomiędzy czasem zamieszkiwania na wsi i poczuciem identyfikacji ze środowiskiem wiejskim a poszczególnymi aspektami aktywności. Wyjątek stanowiła wyraźna uwidaczniająca się zależność pomiędzy wzorcami aktywności w środowisku lokalnym inspirującymi dla kobiet a ich aktywnością społeczną i kulturową. Kobiety, które inspirowały się osobami zaangażowanymi politycznie w większym stopniu aspirowały do tego typu aktywności. Ponadto kobiety naśladujące osoby zaangażowane religijnie w mniejszym stopniu angażowały się w aktywność społeczną, co można tłumaczyć podporządkowaniem swoich działań wyłącznie wymiarowi sacrum.

Przeprowadzone badania pozwoliły zarówno na poznanie współczesnych uwarunkowań aktywności kobiet wiejskich, jak i na sformułowanie postulatów pedagogicznych.